

bebyggelseolkning. Att boken vare sig är en avhandling, en populärversion av en avhandling, en blädderbok om arkitektur eller en historisk exposé över svenska kommunhus förvirrar en akademisk läsare som undrar vilka krav som är rimliga att ställa på denna text. Kanske skulle författarna bättre ha inlemmat de kapitel i arbetet som kallas "Teoretisk ram" och "Tidigare forskning" i texten och rent av döpt om dem, allt för att öppna för detta viktiga samtal och bjuda in fler läsare i den angelägna diskussionen om offentlighetens rum.

Eva Löfgren, Göteborg

Carina Sjöholm: *Moderna skärgårdsbor i gammal kultur*. Skrifter utgivna av Bohusläns museum och Bohusläns hembygdsförbund nr 73. Göteborg 2002. 136 s., ill. ISBN 91-7686-185-6, ISSN 0280-4174.

Etnologen Carina Sjöholm bedrev under år 2000 etnologiskt fältarbete i Bohusläns skärgård. Hon arbetade under åtta månader med längre och kortare avbrott på Åstol (landsbygdsnära skärgård), Styrö (storstadsnära skärgård), Kosteröarna (Norgenära skärgård) och i Fjällbackaarkipelagen (glesbygdsskärgård). Avsikten med det omfattande fältarbetet var att man från länsmuseets sida ville dokumentera mångfalden i skärgårdsbygden genom intervjuer och observationer av människor i vardag och fest. Resultatet blev en studie av förändring, där olika erfarenheter av det förgångna paradades med föreställningar om nuet och framtiden.

Sjöholms dokumentation presenteras i den generöst illustrerade studien *Moderna skärgårdsbor i gammal kultur*. En utgångspunkt för författaren har den s.k. Skärgårdsutredningen och Agneta Boqvists studie *Levande skärgård* (båda från 1979) varit. I utredningen jämfördes skärgården med annan glesbygd, präglad av få arbetstillfällen, befolkningsminskning, utflyttning och sned åldersfördelning, samtidigt som man såg till de skärgårdsspecifika förhållandena. Utredarna menade att skärgården behövde en fast befolkning och konstaterade att det, trots strukturella problem, fanns en stark vilja hos människor där att bo kvar. När utredningen skrevs hade fisket stor betydelse. Västskustfiskarna stod ännu för den största andelen fisk i landet. I utredningen lades också stor vikt vid den växande turismen som binäring. Utredningen menade att skärgården hade särskilda förutsättningar och att deras roll borde klargöras. Var helårsboende möjligt? Vad, frågar sig nu Sjö-

holm tjugo år senare, har då hänt sedan utredningen gjordes?

De undersökta öarnas ekonomi har, påpekar hon i inledningen till sin bok, av hävd baserats på mångsyssleri, t.ex. kombinationer av fiske, fraktfart, jordbruk och husdjurskötsel. Till detta har, åtminstone sedan förra sekelskiftet, turismen varit ett viktigt tillskott. Det gäller dels sommargäster, som bodde inhysta hos lokalbefolkningen under längre eller kortare perioder, dels besökare till de medicinska inrättningarna som kurhotell och brunnsorter. Kontakterna med människor från det egna landet har alltså varit omfattande genom dessa ständiga möten. Men genom att de bohuslänska männen också idkat sjöfart har de även kommit i kontakt med andra länder, något som märks i dialekterna och på namngivningen, som bl.a. har starka anglosaxiska inslag.

Sjöholm kan genom sina djupintervjuer konstatera att mångsyssleri och yrkeskombinationer gäller också i dag. Fiskets och sjöfartens andel i ekonomin har dock drastiskt minskat sedan 1979 och lönearbete har blivit allt vanligare. I och med förändringarna har kontakterna med havet också minskat och kusten uppfattas i dag mera som kultur- än som produktionsmiljö. Naturen tenderar att alltmer ses som ett rekreativsmål och boendet på öarna beskrivs gärna i termer av livskvalitet, något som t.ex. tar sig uttryck i tankar om att boendet är ett idealt liv skilt från stadens omoraliska lockelser. Samtidigt finns, menar författaren, en specifik ö-problematik som rör svårigheter med transporter, bostäder, vatten- och avloppssystem, offentlig service och infrastruktur.

Det finns många gemensamma nämnare för de öar Sjöholm undersökt, men också stora lokala variationer. Åstol, den lilla klippön som mäter 400x600 m och har en befolkning på endast 280 personer är en pendlarö, eftersom fisket, som länge varit huvudnäring, kraftigt gått tillbaka. På Åstol har åretrunthus i allt större utsträckning blivit sommarhus. Kapitalstarka sommargäster har drivit upp huspriserna och gjort marknaden svårtillgänglig för de bofasta ungdomarna. Detta har lett till en klivenhet gentemot turismen, som är en relativt sen företeelse på ön. På Kosteröarna däremot är turismen en viktig inkomstkälla och har också gamla anor. Öarna är heller inte, till skillnad från Åstol, färdigexploaterade, dvs. det finns ännu mark att bebygga. Pendlingen från öarna har visserligen ökat, men de boende på Koster kan ändå, ofta genom mångsyssleri, finna sin utkomst hemmavid. Förutsättningarna för de olika öarna är således sinsemellan annorlunda.

Styrö är med sina 1 440 invånare exempel på urba-

niserad skärgård. Ön påminner mest om en tätort vilken som helst och pendlingen till fastlandet är stor, något som bl.a. orsakar praktiska problem med parkeringsplatser. Huspriserna på ön är visserligen lägre än inne i Göteborg, men i och med att boendet på ön anses attraktivt (i enlighet med diskursen om livskvalitet och idealt boende) ökar priserna stadigt och det krävs således goda inkomster för att i dag ha råd att bo där. Det finns heller inga fler obebyggda kommunala tomter på Styrö. Trots att inflyttningen till ön är ”normal” uppfattas den av många gamla öbor som mycket stor. Det finns uppfattningar bland Sjöholms sagesmän att de ”egentliga” öborna nu blandats upp med ”romantiska stadsbor som ville ha sommarstugor eller ett gammalt hus” och som därför köpte ”omoderna dragiga fiskarstugor som låg nära havet”. De egentliga öborna däremot, menar Sjöholms sagesman ”är inte roade av de gamla historiska husen, de vill ha nya hus” eftersom de tycker att ”de här gamla kåkarna är kalla, opraktiska, dragiga och för små. De ser heller ingen poäng alls med att det är vatten och tjafs runtomkring”.

Motsättningen mellan dem som uppfattar sig som egentliga öbor och dem som är inflyttade blir således tydlig och visar på den problematik som i dag präglar Styrö. Ön befinner sig mellan det ”traditionella” och det ”moderna” och flera röster tävlar om rätten till tolkningsföreträde. De skilda förhållningssätten illustrerar också de faktiska förändringar som skett och sker på ön och fungerar som berättelser om olika levnadsvillkor och identiteter. Det går en gräns mellan dem som är infödda och dem som flyttat in och gränsen har visat sig svår att överskrida. En sagesman omvittnar att de infödda, de inflyttade och sommargästerna är tre åtskilda kategorier som inte har mycket med varandra att göra.

Sjöholms undersökning visar alltså att samtidigt som livet och villkoren förändras i skärgården finns en bild av ö-boendet som speciellt och utformat på ett visst sätt. Denna bild måste såväl infödda som inflyttade förhålla sig till. Den som flyttar till skärgården byter inte bara bostadsort utan köper sig kanske också värden som trygghet och frihet. Livet på öarna uppfattas som mer positivt ur livskvalitets- och trygghetssynpunkt. Öboendet blir ett slags reträtt från det hektiska storstadslivet med alla dess fördärliga förlustelser. Miljön på öarna laddas med betydelser som pekar hän mot ärlighet, social kontroll, lugn, sådana värden som saknas i staden. Här ute skall stadsbon stressa av och ge sina barn en chans till ett bättre liv. Men det lugn och den livskvalitet som den inflyttade köper har inte samma innehåll för de

infödda. De ser i stället ”sin” plats infekteras av kriminalitet och droger eller i alla fall av människor som inte alls förstår vad det hårda livet på en ö egentligen handlar om. Motsättningarna mellan de skilda uppfattningarna tar sig tydliga uttryck i de uppfattningar som Sjöholm redovisar och diskuterar i sin studie.

Moderna skärgårdsbor är en mycket läsvärd och innehållsrikt mättad studie. Den summerar på ett utmärkt sätt de olika diskurser som finns om öboende som en speciell form av liv. Den illustrerar också hur förändringar i försörjningssätt och omdefinitioner av de egna positionerna tvingar människor att reflektera både över sitt eget och över andras sätt att leva och tänka. Förändrade strukturella villkor bearbetas i form av aktiva förhandlingar med det förgångna och i form av konstruktioner av den egna och av andras identitet. På så vis blir boken en berättelse om förändring, anpassning och motstånd i vår tid.

I inledningen till boken skriver Sjöholm att man på de undersökta öarna har uttryckt önskemål om att använda undersökningen som underlag för diskussioner om den egna problematiken. Detta är naturligtvis bokens tydligaste funktion. Den bör nämligen främst tilltala den lokala befolkningen (inklusive turisterna), som där kan se sin egen historia nedskrivna och analyserad. Men den bör också ha ett generellt värde för läsare utanför den innersta kretsen. Den är ett dokument över vår tid och särskilt värdefull har den blivit eftersom den i god etnologisk anda låter människor själva komma till tals i egen sak.

Agneta Lilja, *Flemingsberg*

Dan Lundberg & Gunnar Ternhag: *Musiketnologi. En introduktion*. Gidlunds förlag, Hedemora 2002. 168 s., ill. ISBN 91-7844-358-x.

Med *Musiketnologi* har Dan Lundberg och Gunnar Ternhag, liksom tidigare med *Folkmusik i Sverige*, åstadkommit en lättläst och tillgänglig introduktionsbok för studenter i musikevetenskap och andra som är intresserade av att få en inblick i vad ämnet musiketnologi innebär. Trots att författarna delat upp kapitlen mellan sig, utgör boken som helhet en jämn och välkomponerad text.

Problemet med en introduktionsbok är att den inte kan gå på djupet och inte utförligt ge exempel på resultaten av musiketnologiska studier, som det skulle